

IZVEŠTAJ

11:59:01

KAKVE
LOKALNE
MEDIJE
ZELIŠ?

NOVI PAZAR

Kvalitet javnog informisanja
i stanje medijske scene

2017

USAID
OD AMERIČKOG NARODA

FONDACIJA
SLAVKO
ČURUVIJA
FOUNDATION

S. Guz

Uvod

U procesu donošenja nove medijske strategije, Slavko Ćuruvija fondacija, u saradnji sa Američkom agencijom za međunarodni razvoj (USAID), istražuje efekte primene strategije iz 2011. godine u lokalnim medijima, novinarskoj profesiji i kvalitetu javnog informisanja u lokalnim sredinama.

Proces ima za cilj podizanje vidljivosti problema javnog informisanja u lokalnim zajednicama na nacionalnom nivou, uz zalaganje da odgovarajuća rešenja, potekla iz lokalnih sredina, budu uzeta u obzir prilikom pripreme i implementacije naredne strategije.

U okviru ovog procesa, Slavko Ćuruvija fondacija razgovarala je sa predstavnicima medija, Gradske uprave i civilnog društva u Novom Pazaru u spetembru i oktobru 2017. godine.

Uvod

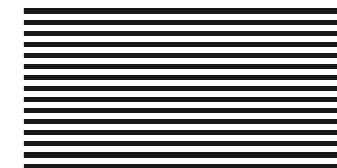
U konsultativnom procesu učestvovala su dva vlasnika i direktora lokalnih medija, kao i petoro urednika i novinara. Istovremeno, u razgovorima su učestvovali i predstavnici četiri organizacije civilnog društva i dva predstavnika Gradske uprave Novog Pazara.

Pre otpočinjanja konsultativnog procesa, SČF je istražila stanje lokalne medijske scene, i ispitala stavove javnog mnjenja Novog Pazara o medijskoj sceni i kvalitetu informisanja putem telefonske ankete sprovedene u aprilu 2017. godine, na uzorku od 200 građana.

Sagovornici Fondacije koji su učestvovali u konsultativnom procesu na zajedničkom sastanku formulisali su zaključke i preporuke za novu medijsku strategiju, koji bi trebalo da omoguće bolje uslove za rad lokalnih medija u ovom gradu. Nakon mini kampanje koja imala za cilj da pitanje položaja lokalnih medija i novinara i kvaliteta javnog informisanja stavi u fokus lokalne javnosti, 20. oktobra je održana i javna debata o ovim pitanjima.

Kako bi omogućila otvoren razgovor i dotakla prave probleme medija i medijskih radnika, Slavko Ćuruvija fondacija je svim sagovornicima garantovala anonimnost. Stoga izveštaj ne sadrži imena učesnika u procesu. ◦

U konsultativnom procesu učestvovala su dva vlasnika i direktora lokalnih medija, petoro urednika i novinara, predstavnici četiri organizacije civilnog društva i dva predstavnika Gradske uprave Novog Pazara

Medijska

scena

Prema inicijalnom istraživanju medijske scene u Novom Pazaru, u tom gradu je aktivno 10 medija koji imaju informativni sadržaj. U Novom Pazaru rade i dopisništva skoro svih većih nacionalnih medija. Pored medija koji posluju u zvaničnom sistemu, u Novom Pazaru postoje i brojni online portali koji imaju nepoznate vlasnike i uredničke strukture.

Građani Novog Pazara o lokalnim temama većinski se informišu preko nacionalnih televizija (74,1%). Za njima slede lokalne televizije (64,4%), a zatim lokalni internet portali (27,6%). Preko trećine građana, 34,4%, informiše se neformalnim kanalima, preko prijatelja i slično. (Napomena: u anketi je bilo moguće navesti više odgovora).

Kada su lokalni mediji u pitanju, građani se ubedljivo najviše informišu preko televizije Novi Pazar (82,7 odsto). Među radio stanicama, najslušaniji je YU Radio (57,2%). U Novom Pazaru nema dnevnih štampanih medija. Nekadašnji list Sandžačke novine od 2011. godine postoji

„Kako će medijska strategija da pokrije portale? Portali koji nisu ni potpisani, niti znate ko je vlasnik, a imaju veći uticaj nego televizija. I rade bukvalno šta hoće. Zato vi danas imate to da ljudi leče rak sodom bikarbonom...“

kao internet portal, koji prati 67,8 procenata građana. Iako se ne rangira visoko u istraživanju javnog mnjenja (navodi ga 17,2% građana), Radio 100 plus se izdvaja kao medij za koga većina sagovornika kaže da ima ugled i uticaj u gradu. Ovaj radio neguje istraživačko novinarstvo i kritički odnos prema svim političkim strujama.

Svi sagovornici SČF složili su se da medijski prostor u gradu zagađuju brojni portali, koji su registrovani u inostranstvu, pa rade van domaćeg pravnog sistema, i imaju netransparentnu vlasničku i uredničku strukturu. Ovi portali, kako navode sagovornici, služe za prljave političke obračune sa neistomišljenicima. Iako su vlasnici nepoznati, sagovornici na osnovu njihovog izveštavanja pretpostavljaju da iza njih stoje političke stranke, i navode da svaka stranka u gradu ima makar po jedan svoj takav „prljavi“ online portal. ◦

Kvalitet informisanja u javnom interesu

Više od trećine građana Novog Pazara kvalitet informisanja lokalnih medija ocenjuje srednjom ocenom dobar, njih 33,8 odsto. Sa vrlodobrom ocenom lokalno informisanje ocenjuje 23,1 procenat građana, a sa odličnom 19,4. Deset odsto građana informisanje ocenjuje nedovoljnom, a 13,7 procenata dovoljnom ocenom.

Predstavnici civilnog društva, sa druge strane, iznose nezadovoljstvo kvalitetom lokalnog informisanja, i daju mu ocenu „minus jedan“. Prema njihovim rečima, me-

„Kad je u pitanju javno informisanje, lokalne uprave su shvatile da to znači izveštavanje o njihovom radu, i to po mogućstvu da bude veličanje njihovog rada.“

dijski sadržaji su „tematski veoma suženi, a važne teme poput korupcije i ljudskih prava skinute su sa agende“. Ova grupa sagovornika ističe i da lokalni mediji objavljuju samo „štire informacije“, bez konteksta i objašnjenja, pa važne teme ostaju nerazjašnjene. Prema njihovim rečima, lokalnim informisanjem dominira trio lokalnih političara - Rasim Ljajić, Sulejman Ugljanin i Muamer Zukorlić, dok su teme važne za svakodnevni život građana zapostavljene.

Kada je reč o Gradskoj upravi, većina sagovornika se slaže da je ona otvorena za medije i da uglavnom lako dolaze do informacija i sagovornika. Jedan sagovornik,

„Mi imamo više priloga o nekretninama iz Turske nego odavde. Imate prilog o tome kako radi u Turskoj neki festival, na primer. Pa jel' preče to, ili o broju nezaposlenih, o mahinacijama tokom zapošljavanja, niko se time ozbiljno ne bavi.“

ipak, ističe da ima izvesnih problema u komunikaciji sa Gradskom upravom, kada obrađuje teme koje predstavnici vlasti doživljavaju kao delikatne. U tim slučajevima, sagovornici iz uprave izbegavaju razgovor sve dok tema ne zastari, ili dok novinar ne odustane.

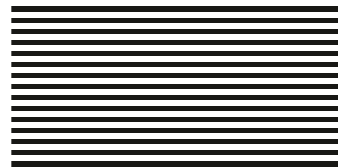
Sagovornici iz Gradske uprave iznose da Novi Pazar ulaže napore da proaktivno objavljuje sve informacije značajne za građane na svom internet sajtu. Sajt je

nedavno rekonstruisan, pa se, po formi i kvalitetu objavljenih informacija sa 87. mesta u Srbiji popeo na peto mesto, prema oceni Ministarstva za upravu i lokalnu samoupravu.

Novi Pazar učestvuje u pilot projektu USAID i Stalne konferencije gradova i opština, u okviru koga izrađuje informator o radu u formi koja je uporediva sa ostalim opštinama i gradovima uključenim u projekat. Istovremeno, uz podršku OEBS i SKGO, Novi Pazar je upravo u procesu izrade strategije komunikacije, koja će definisati i eksternu i internu komunikaciju u Gradskoj upravi. Ova strategija, između ostalog, predviđa i da javna preduzeća preko društvenih mreža odmah obaveštavaju građane o svim kvarovima i problemima u isporučivanju njihovih usluga.

Iako ističu da su gradonačelnik i njegov kabinet otvoreni za informisanje građana, predstavnici Gradske uprave navode da postoji niz problema u javnim preduzećima i raznim sektorima u Gradu. Prema njihovim rečima, službenici u ovim ustanovama „rade po šablonima od pre 30 godina“, teško hvataju nove trendove i opiru se otvaranju prema građanima. Opstrukcije slobodnog pristupa informacijama najčešće se ogledaju u ćutanju administracije, davanju nepotpunih odgovora, ili odgovora koji su nejasno formulisani.

Većina novinara sa kojima je razgovarala SČF kažu da pribegavaju autocenzuri.

Većina novinara sa kojima je razgovarala SČF kažu da pribegavaju autocenzuri. Ona se ne odnosi samo na predstavnike vladajuće stranke, već i na druge političke aktere ili moćne pojedince koji su pokazali sklonost ka nasilju prema novinarima.

Više sagovornika ocenjuje da je položaj medija i kvalitet informisanja bio bolji devedesetih godina nego danas. Ključnu ulogu u to vreme je, prema njima, odigrala međunarodna zajednica, čiji su predstavnici pružali

„Na jednom ovdašnjem festivalu pop muzike gostovala je Aleksandra Radović, koja pred nekoliko hiljada ljudi, na sceni, kaže „Pa vi niste tako loši ljudi“. To je samo odraz medijske slike o Novom Pazaru.“

podršku medijima. Oni smatraju da su lokalni političari strahovali od stavova predstavnika međunarodnih organizacija i ambasada, pa su se suzdržavali od direktnijeg uticaja ili nasilja prema medijima. Posebno je naglašena uloga IREX, koji je štitio medije, ali i pružao i stručno usavršavanje i, donekle, finansijsku pomoć.

Sagovornici ističu nezadovoljstvo kada je reč o izveštavanju nacionalnih medija iz Sandžaka. Prema njihovim rečima, nacionalni mediji ovom regionu posvećuju pažnju isključivo kada je reč o kriminalu, nasilju ili političkim sukobima, dok ostale teme ignorišu. Predstavnici civilnog društva iznose primer Balkanskog prvenstva u atletici, koje je održano u julu 2017. godine u Novom Pazaru, a koji je, kako tvrde, RTS skoro potpuno ignorisao. Zbog načina na koji nacionalni mediji izveštavaju o Novom

„Četvoro ljudi proizvodi čitav informativni program. Tako je nemoguće baviti se istraživanjem korupcije, novinari nemaju vremena za istraživačko novinarstvo. To zahteva jednog čoveka, i jedan dan, a sa dva profesionalna novinara i jednim polu-novinare, nema se vremena za to.“

Pazaru, građani uže Srbije imaju iskrivljenu i izuzetno negativnu sliku o regionu Sandžaka. Prema istraživanju medija Sandžačkog odbora za zaštitu ljudskih prava i sloboda, u šest dana koliko je istraživanje trajalo, Radio televizija Srbije je Novom Pazaru posvetila samo 167 sekundi, odnosno manje od tri minuta.

Istovremeno, dodaju predstavnici civilnog društva, u Novom Pazaru postoje mediji koji će, ako se najavi smanjenje plata i penzija u Srbiji, preneti da se smanjuju plate i penzije u Sandžaku: „Manipulacija ima na obe strane“, kažu oni.

Privatizacija

Jedini medij u Novom Pazaru koji je bio u vlasništvu grada i koji je privatizovan je Radio-televizija Novi Pazar, pre privatizacije Javno preduzeće za informisanje „Novi Pazar“ - Regionalna televizija. RTV Novi Pazar je prodat za 89.000 evra.

Zbog emitovanja programa na bošnjačkom jeziku, proces privatizacije odlagan je od 2006. do 2015. godine, kada je RTV Novi Pazar konačno i prodat petočlanom konzorcijumu, na čijem je čelu bio tadašnji i sadašnji direktor televizije. Član konzorcijuma, sa udelom od 20 odsto, bio je i sadašnji gradonačelnik Novog Pazara, Nihat Biševac. Nakon što je izabran na funkciju gradonačelnika, Biševac se povukao iz konzorcijuma, a njegovih 20% je, odlukom Ministarstva privrede, pripalo samom preduzeću.

Pored konzorcijuma koji je i kupio televiziju, u procesu je učestvovao i sadašnji poslanik u Skupštini Srbije,

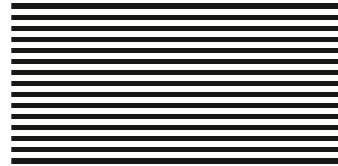
Muamer Zukorlić. Privatizaciju su obeležile međusobne optužbe dve strane, a čitav proces se u Novom Pazaru doživljava kao obračun Socijaldemokratske partije Srbije Rasima Ljajića i Bošnjačka demokratska zajednica Sandžaka Muamera Zukorlića.

U trenutku privatizacije, televizija je imala 111 zaposlenih. Prema obavezama iz kupoprodajnog ugovora, danas je zaposleno 60 osoba, ali, prema rečima predstavnika RTV Novi Pazar, realna potreba za zaposlenima je 36. Oni ističu da je ugovor o kupoprodaji rigorozan, kao i da im sve vreme preti aktivacija bankarske garancije u iznosu od 40.000 evra u slučaju bilo kakve, pa i naj-sitnije, povrede ugovora.

Nakon privatizacije televizije, novi vlasnici su uložili u novu tehniku i edukaciju zaposlenih. Danas se većina sagovornika SČF slaže da ta televizija ima najveće kapacitete u gradu.

„Posle privatizacije, vi nemate duela, nemate ništa, to je monolog kao kada se ode na seosku priredbu. Izađe mali, izrecituje pesmicu, nemate pravo da ga pitate.“

Građani Novog Pazara većinski iznose stav da su sada bolje informisani nego pre dve godine, njih 54 odsto.

Predstavnici televizije tvrde da je kvalitet programa nakon privatizacije mnogo bolji nego u vreme dok je ona bila javno preduzeće, kao i da su politički pritisci znatno manji. Sagovornici iz ostalih medija i civilnog društva, međutim, smatraju da se privatizacijom ništa nije promenilo u načinu izveštavanja ove kuće.

„Mi smo svi bili naivni, verovali smo da će privatizacija i ovo budžetsko sufinansiranje projekata nešto da promene. Mi u Novom Pazaru ništa drugačije nismo dobili. Apsolutno je sve isto.“

Građani Novog Pazara koji su učestvovali u istraživanju javnog mnjenja većinski iznose stav da su sada bolje informisani nego pre dve godine, njih 54 odsto. Trideset osam procenata građana tvrdi da je informisano isto, dok njih 3,3 odsto tvrdi da je informisano gore.

Finansiranje

medija

Sagovornici SČF slažu se da je tržište u Novom Pazaru previše malo i slabo da bi kroz oglašavanje moglo da izdržava medije. Prema rečima brojnih predstavnika medija u gradu, godišnji prihodi od marketinga pokrivaju troškove za tek oko mesec dana rada. Zbog toga većina medija ne bi opstala bez novca dobijenog na konkursima za sufinansiranje medijskih projekata.

Grad Novi Pazar do sada je sproveo jedan konkurs za sufinansiranje medijskih projekata od javnog značaja. Konkurs je sproveden 2015. godine, i odnosi se na period od tri godine. Na konkursu je učestvovalo sedam medija,

„Lokalne samouprave su javno informisanje shvatile kao izveštavanje o njihovom radu, i to po mogućstvu da bude veličanje njihovog rada.“

a podršku iz gradskog budžeta je dobilo njih pet. Komisija je odbila dva predloga projekta jer mediji koji su ih podneli nisu ispunjavali uslove za učešće na konkursu.

Raspon iznosa dodeljenih na ovom konkursu predstavlja izvor frustracije unutar medijske zajednice u Novom Pazaru. Naime, RTV Novi Pazar, koja je privatizovana 2015. godine, najveći je pojedinačni dobitnik budžetskih sredstava za sufinansiranje medijskih projekata u Srbiji, odnosno 151.639.200 dinara za period 2015. – 2018. Ostala četiri medija koja su podržana na konkursu podelili su međusobno 17.999.800 dinara za period od tri godine. Dok sagovornici iz ostalih medija ukazuju na disbalans

„U ovom poslu apsolutno ne postoji zarada. Ko se nada da u ovom poslu može da zarađuje, osim Željka Mitrovića, on je naivan.“

dodeljenih sredstava i potrebu da se maksimalni i minimalni mogući iznosi finansiranja unapred definišu, predstavnici televizije Novi Pazar ukazuju da imaju najveće ljudske i tehničke kapacitete za informisanje u javnom interesu, kao i da su na konkursu učestvovali sa najboljim projektom. Prema rečima direktora, Denisa Mavrića, RTV Novi Pazar, na osnovu konkursa, mesečno dobija 4.212.000 dinara iz budžeta, dok je pre privatizacije dobijala sedam miliona. „To je tri miliona manje. RTV Novi Pazar košta između pet i po i šest miliona na

mesečnom nivou. Od marketinga mi za celu godinu možemo da uzmemo 5 miliona dinara“, kaže Mavrić. On dodaje i da televizija Novi Pazar mesečno proizvodi 138 sati programa u sopstvenoj produkciji. Predstavnici televizije Novi Pazar ističu i da Gradu redovno dostavljaju detaljne finansijske i programske izveštaje o utrošenim sredstvima.

Iz Gradske uprave ističu da je RTV Novi Pazar na konkursu bila jedina sa regionalnom pokrivenošću, da je imala obezbeđeno emitovanje kod više kablovskih emitera, kao i da je program televizije bio gledan i u inostranstvu. „Projekat je bio najbolji, najveći, i podrazumeva celodnevno praćenje. Drugi mediji su u projektima predlagali samo emisije“, navode u Upravi.

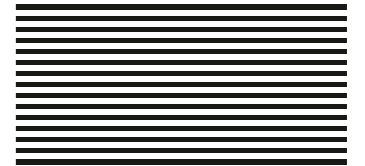
Specifičnost u Novom Pazaru predstavlja praksa da se sredstva ostvarena na osnovu konkursa za sufinansiranje medijskih projekata medijima prebacuju u jednakim ratama na mesečnom nivou. Pojedini mediji u ovakvom sistemu vide opasnost od uslovljavanja načina na koji izveštavaju narednim isplatama. Neki od medija iznose da su se već susreli sa situacijom da im je isplata iz budžeta kasnila više meseci, što je dovelo i do višemesečne nelikvidnosti. Ovo su doživeli kao pritisak.

„Program televizije Novi Pazar nije zbog tog ogromnog iznosa koji je dobio sveobuhvatniji i bolji - on je isti.“

Predstavnici Grada, međutim, ističu da je budžet dinamična stvar i da isplate zavise isključivo od stanja u gradskoj kasi. Prema rečima predstavnika Gradske uprave, „dešava se da tranše kasne, ali ako kasne, kasne svima“. „Projekat je na tri godine, nekada kasne isplate Grada za neke stvari. To zavisi od stanja u budžetu i nema nikakve veze sa kažnjavanjem medija“, kažu iz Grada.

Utisak većine sagovornika Slavko Ćuruvija fondacije u Novom Pazaru jeste da se konkursi za projektno sufinansiranje medija sprovode pod uticajem politike i da rezultati konkursa zavise od bliskosti medija sa političkim partijama. Predstavnici medija nemaju poverenja u nezavisnost i objektivnost konkursnih komisija i smatraju da su rezultati konkursa unapred dogovoreni. Predstavnici nekih lokalnih medija čak tvrde da su bili obavešteni o dobitnicima sredstava za projektno sufinansiranje, kao i o tačnim odobrenim pojedinačnim iznosima, danima pre nego što je uopšte zasedala komisija za dodelu projekata. Predstavnici civilnog društva smatraju da se projektnim sufinansiranjem plaća izveštavanje o radu lokalne samouprave i da mediji rade pod pritiskom političkih partija.

Utisak većine sagovornika u Novom Pazaru jeste da se konkursi za projektno sufinansiranje medija sprovode pod uticajem politike i da rezultati konkursa zavise od bliskosti medija sa političkim partijama.

Položaj novinara

Predstavnici medija u Novom Pazaru položaj novinara ocenjuju kao katastrofalan. Većina novinara radi za takozvani minimalac, koji je, u nekim slučajevima, podeljen na nedeljne isplate od po nekoliko hiljada dinara.

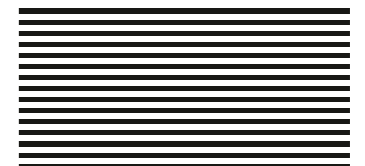
Blizu dve trećine anketiranih građana Novog Pazara smatra da su lokalni novinari stalno ili povremeno pod uticajem političkih partija ili drugih centara moći. Svega 15 odsto anketiranih izražava stav da novinari rade profesionalno i objektivno, poštujući standarde profesije.

„Nije dovoljno samo da se objavi informacija, problem je što se ne bave temama. Ovakvo informisanje ni za jotu ne doprinosi rešavanju problema.“

„Dobijam puno ideja o tome šta da istražujem, ali onda kažem sebi - zašto? Ne mogu za 20.000 toliko da se maltretiram, a zatvoriću sebi sva vrata.“

Predstavnici civilnog društva zameraju lokalnim novinarima da nisu spremni da se bave istraživačkim novinarstvom, niti da ozbiljnije obrade teme od značaja za građane. „Ljudima koji rade u medijima sasvim je normalno da podržavaju određenu političku opciju. To je bukvalno normalizacija samocenzure“, kaže jedan od predstavnika NVO.

Predstavnici medija u Novom Pazaru položaj novinara ocenjuju kao katastrofalan. Većina novinara radi za minimalac, u nekim slučajevima podeljen na nedeljne isplate od po nekoliko hiljada dinara.

Pritisци na novinare

Brojni mediji u Novom Pazaru susreli su se sa nasiljem, pa čak i fizičkim nasrtajima na pojedine predstavnike medija. Slučajevi u kojima je došlo do fizičkih obračuna, ugrožavanja života novinara i uništavanja imovine medija nisu rasvetljeni ni posle više godina.

U razgovorima sa predstavnicima medija, SCF je zabeležila slučajeve prisluškivanja novinara, neposrednih pretnji fizičkim nasiljem od strane nepoznatih počinioca, upade u redakcije, uništavanje imovine medija, kao i fizičke nasrtaje na živote novinara.

Većina sagovornika veruje da su nasilni incidenti politički motivisani. Osim jednog, ostali predstavnici medija slažu se da je u poslednjih nekoliko godina nasilnih incidenata manje. I pored toga, većina novinara i urednika koja se susrela sa nasiljem tvrdi da sada „pazi kako izveštava“ o osobama za koje sumnjaju da stoje iza napada na njih.

„Do 2007. godine sam svaki dan morala da se sagnem i proverim da li mi je ispod automobila podmetnuta eksplozivna naprava.“

Zaključci

- Brojni mediji u Novom Pazaru susreli su se sa nasiljem, pa čak i fizičkim nasrtajima na pojedine predstavnike medija. Slučajevi u kojima je došlo do fizičkih obračuna, ugrožavanja života novinara i uništavanja imovine medija nisu rasvetljeni ni posle više godina. Većina sagovornika veruje da su nasilni incidenti politički motivisani. Slažu se da je u poslednjih nekoliko godina nasilnih incidenata manje, ali se stiče utisak da ne postoji sistemsko rešenje za suzbijanje nasilja, već da uzdržavanje od ovog vida obračuna sa novinarima zavisi isključivo od političke volje.
- Jedini medij u gradu koji je prošao kroz proces privatizacije 2015. godine je televizija Novi Pazar. Sagovornici su podeljeni u stavovima o efektima privatizacije: predstavnici televizije smatraju da je pritisaka i političkih uticaja na njihovo izveštavanje daleko manje nego u vreme kada su bili javno preduzeće. Konkurentski mediji, ali i predstavnici civilnog društva smatraju da se posle privatizacije ništa nije promenilo u načinu na koji ova televizija izveštava o lokalnim temama.

- Televizija Novi Pazar je i najveći pojedinačni dobitnik budžetskih sredstava za sufinansiranje medijskih projekata u javnom interesu u Srbiji. Ova televizija je na lokalnom konkursu 2015. godine podržana sa 151.639.200 dinara. Navedeni iznos odnosi se na period od tri godine. Ostali mediji koji su dobili sredstva na konkursu podelili su međusobno 17.999.800 dinara za isti period.
- Dok predstavnici TV Novi Pazar i lokalne samouprave smatraju da je ta televizija imala najbolji pojeekat na konkursu i najveće ljudske i tehničke kapacitete za sveobuhvatno izveštavanje lokalne javnosti u javnom interesu, ostali sagovornici ukazuju na disproportionalnost dodeljenih iznosa i rezultate konkursa dovode u vezu sa vlasničkom bliskošću televizije sa lokalnom vlašću.
- Većina sagovornika smatra da za podršku na lokalnim konkursima za sufinansiranje medijskih projekata nije presudan kvalitet predloženog projekta, već bliskost sa donosiocima odluka, kao i da su sredstva unapred podeljena. Predstavnici nekih lokalnih medija čak tvrde da su bili obavešteni o dobitnicima sredstava za projektno sufinansiranje, kao i o tačnim odobrenim pojedinačnim iznosima danima pre nego što je uopšte zasedala komisija za dodelu projekata.
- Sredstva za sufinansiranje medijskih projekata iz lokalnog budžeta dobio je čak i jedan medij koji nema informativni, već samo zabavni program. Sagovornici

pretpostavljaju da je razlog članstvo vlasnika medija u vladajućoj stranci.

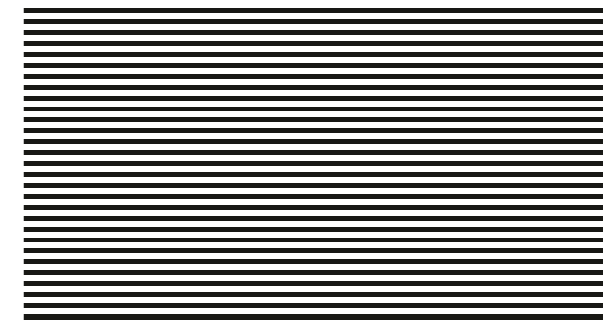
- I pored manjkavosti u sistemu projektnog sufinansiranja iz lokalnog budžeta, predstavnici medija smatraju ovu podršku presudnom za njihov opstanak. Većina navodi da bi bez te podrške bili primorani da se ugase, usled slabosti lokalnog tržišta da kroz marketing obezbedi održivo finansiranje medija.
- Lokalna samouprava u Novom Pazaru sredstva dodeljena na osnovu konkursa za sufinansiranje medijskih projekata dobitnicima prebacuje na mesečnom nivou, u jednakim ratama. Pojedini sagovornici ovakav sistem doživljavaju kao polugu za pritiske na medije, s obzirom da je Grad u prilici da obustavi isplate na više meseci ukoliko bude nezadovoljan izveštavanjem tih medija. Više sagovornika se već suočilo sa ovim problemom, koji ih je doveo do višemesečne nelikvidnosti i koji su doživeli kao formu pritiska. Predstavnici lokalne samouprave, sa druge strane, kažu da isplata mesečnih rata zavisi od trenutnog stanja u gradskoj kasi, i da u slučajevima kašnjenja, isplate kasne svima koji dobijaju novac iz budžeta, a ne samo medijima.
- Većina predstavnika medija pribegava autocenzuri. Ona se ne odnosi samo na pisanje o predstavnicima vladajuće stranke, već i drugim političkim akterima ili moćnim pojedincima, koji su pokazali sklonost ka nasilju prema novinarima.

- Sagovornici iznose stav da je medijima bilo lakše u vreme Slobodana Miloševića, i to prevashodno zbog prisustva i uticaja predstavnika međunarodne zajednice. Prema njihovim rečima, lokalni političari su strahovali od stavova predstavnika međunarodnih organizacija i ambasada, pa su se suzdržavali od direktnijeg uticaja ili nasilja prema medijima. U ovom kontekstu, posebno je apostrofirana uloga IREX-a, koji je, osim podrške pred nosiocima vlasti, medijima pružao i stručno usavršavanje kao i izvesnu finansijsku pomoć.
- Predstavnici civilnog društva u Novom Pazaru iznose izuzetno nezadovoljstvo kvalitetom javnog informisanja u gradu. Prema njihovim rečima, mediji se ne bave temama koje su važne za život građana, ne postoji istraživačko novinarstvo, a vesti se objavljuju bez ikakvog konteksta. Tematski sadržaji veoma su suženi, važnih tema poput korupcije ili ljudskih prava u medijima nema, dok se konkursnim sufinansiranjem plaća izveštavanje o radu lokalne samouprave, iznose predstavnici civilnog sektora.
- Lokalne televizije posebno su opterećene velikim pratećim troškovima emitovanja programa kroz obaveze prema REM, SOKOJ, ETV, itd.
- Istovremeno, predajnici su raspoređeni tako da elektronski mediji emituju svoj program i na teritorijama koje su im geografski udaljene i nezanimljive u kontekstu marketinga i proizvedenog sadržaja, ali ne i u nekim opštinama Sandžaka. Zbog toga, da bi pokrili čitavu teritoriju kojoj se obraćaju, ovi mediji su prinuđeni da plaćaju više predajnika.

- Većina se sagovornika slaže da u Novom Pazaru, kao i u čitavoj Srbiji, postoji preveliki broj medija.
- Novinari zaposleni u lokalnim medijima uglavnom rade „na minimalcu“, pa su, pored političkih, izloženi i egzistencijalnim pritiscima.
- Gotovo svi predstavnici medija ističu da su trenutna gradska uprava, kao i sam gradonačelnik, otvoreni za saradnju sa medijima i da nemaju ozbiljnijih problema da dođu do informacija ili relevantnih sagovornika. Pojedini mediji navode da to, međutim, nije slučaj kada istražuju teme koje se ne dopadaju gradskoj upravi. Prema njihovim navodima, novinari u takvim slučajevima ne dobijaju informacije od gradske uprave.
- Sagovornici iz gradske uprave ističu da postoji politička volja da se uprava maksimalno otvori za javnost kako u saradnji sa medijima, tako i proaktivnim objavljivanjem svih informacija na sajtu grada. Kao najveći problem u postizanju tog cilja navode okoštale strukture u upravi i javnim preduzećima, koje teško napuštaju prevaziđene modele zatvorenosti u radu.
- Novi Pazar je trenutno u procesu donošenja strategije komunikacije. Ona predviđa uvođenje redovnih konferencija za novinare, kao i proaktivno objavljivanje informacija o aktuelnim temama na društvenim mrežama. Ovu obavezu bi, prema predlogu strategije, pored gradske uprave imala i javna preduzeća.

- Predstavnicima gradske uprave smatraju da građani ne prepoznaju dovoljno nadležnosti lokalne samouprave, pa od grada očekuju više nego što on može da uradi.
- Civilno društvo kao poseban problem Novog Pazara i Sandžaka ističe odnos nacionalnih medija prema toj sredini. Prema njihovim rečima, Sandžak je potpuno marginalizovan u izveštavanju nacionalnih medija, koji odatle izveštavaju isključivo kada je u pitanju nasilje ili kriminal. Prema rezultatima monitoringa medija koje je sproveo Sandžački odbor za ljudska prava, RTS je za šest dana o Novom Pazaru izveštavao samo 167 sekundi, odnosno nepuna tri minuta. Pri tom se neki važni događaji, poput Balkanskog prvenstva u atletici koje je održano u Novom Pazaru u julu 2017, skoro u potpunosti ignorišu u nacionalnim medijima. Predstavnicima lokalnih NVO ističu i da je zbog ovakvog odnosa lokalnih medija prema Novom Pazaru stav većinske Srbije prema tom delu zemlje veoma negativan.
- Specifičnost medijske scene u Novom Pazaru predstavljaju brojni online mediji koji imaju nejasnu vlasničku strukturu, često nisu ni registrovani u Srbiji već u inostranstvu, i uglavnom služe isključivo za obračune sa političkim protivnicima. Sagovornici ih zovu „prljavim medijima“, i upozoravaju na njihov rastući uticaj koji se približava uticaju lokalnih televizija.

Preporuke

- Ukрупnjavanje medija bi moglo biti jedan od načina za veću ekonomsku održivost.
- Komisije koje odlučuju o medijskim projektima moraju da se profesionalizuju. Jedno od rešenja moglo bi da bude licenciranje članova konkursnih komisija i evaluatora, kao i da se onemogući bilo kakva povezanost članova komisije sa lokalnom upravom. Licence bi izdavalo posebno oformljeno telo koje bi se sastojalo od novinarskih udruženja, organizacija, medijskih stručnjaka i slično.
- Neophodno je uvesti evaluaciju i reviziju odobrenih projekata.
- Potrebno je propisati zakonske sankcije za lokalne samouprave u slučaju neispunjenja obaveze raspisivanja konkursa.
- Sredstva koja su opredeljena za sufinansiranje medijskih projekata bi morala da budu unapred jasno definisana i obavezna, kako bi se ograničilo arbitratno odlučivanje o projektima i dodeljenim sredstvima od strane lokalne samouprave.

- Disbalans u iznosima dodeljenih pojedinim medijima morao bi da bude ograničen uvođenjem nekog obaveznog procentualnog raspona dodeljenih sredstava po pojedinačnim projektima.
- U konkursima za sufinansiranje medijskih projekata morali bi da budu definisani jasni indikatori koji će meriti uticaj projekata u određenim oblastima javnog interesa.
- Prilikom odlučivanja o projektima, potrebno je voditi računa i o kapacitetima pojedinih medija i propisati jasne uslove u tom pogledu.
- Lokalne samouprave trebalo bi da usvoje praksu kakvu već ima Ministarstvo kulture i informisanja, odnosno da detaljno obrazlože zbog čega su odbili pojedine projekte. Na taj način bi i mediji naučili kako treba da osmisle i napišu svoje projekte. Na isti način bi trebalo detaljno obrazložiti i objaviti i svaku odluku o odobrenim projektima.
- Sami konkursi bi morali da budu definisani tako da obezbede pluralizam sadržaja.
- Potrebno je umanjiti ETV naknade televizijama na lokalnu koju nemaju nikakve beneficije od tehničkog povećanja zone pokrivanja.
- Potrebno je obezbediti umanjene visine naknade SOKOJ-u za iskorišćavanje predmeta autorskog prava, naročito ako lokalni mediji ostvaruju neki segment javnog interesa, ili su radio ili TV stanice civilnog sektora.

- Potrebno je da Vlada obezbedi prinudno izvršenje konačnih, izvršnih i obavezujućih rešenja Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, kao i doslednu primenu mera iz svoje nadležnosti, pokretanjem postupka za utvrđivanje odgovornosti za propuste u radu organa vlasti u primeni Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, i odgovornosti funkcionera koji nisu izvršavali obaveze u skladu sa zakonom.
- Potrebno je jačati mehanizme samoregulacije medija u oblasti poštovanja Etičkog kodeksa, posebno u oblasti onlajn medija, odnosno portala koji formalno nisu registrovani kao mediji.
- Medijska pismenost građana mora da se unapredi, posebno u online sferi, kako bi se osposobili da prepoznaju lažne vesti i neprofesionalno izveštavanje.
- Novinari i novinarki treba da se edukuju, a komunikacija između civilnog sektora i medija treba da bude unapređena.

